

is nu de uitgangssituatie ontstaan voor de ontwikkeling van een natuurlijk bos. Het beheer zal vanaf nu dus ook bestaan uit 'niets doen'. De heer Mandigers geeft wel direct toe dat het met één ingreep zo direct bij je doel komen een luxe is.

Zijn er nog uitdagingen?

De uitdagingen voor de Vereniging Natuurmonumenten liggen de komende jaren op het vlak van de bosvorming. De afgelopen jaren zijn er ervaringen opgedaan met tal van verschillende maatregelen en intensiteit ervan. Het streven is om met het uitvoeren van een eenmalige maatregel het bos een zodanige aanzet te geven dat er een Nagenoeg Natuurlijk (Bos)Landschap ontstaat. Dat hierbij nog een aantal hindernissen genomen dient te worden geven beide beheerders aan. De heer Bosch vertelt dat er op Planken Wambuis van de totaal 1200 hectare

nog 200 hectare voor een groot gedeelte bestaat uit aaneengesloten percelen van niet-inheemse soorten. Deze dienen volgens de beheerstrategie nog te worden omgevormd om als een duurzaam bos te kunnen functioneren. Dat de door de Vereniging Natuurmonumenten ingezette beheerstrategie succesvol is, blijkt uit de resultaten van monitoring die een steeds belangrijkere functie vervult bij het nemen van beheerbeslissingen, aldus de heer Mandigers. Ook in de stukken waar op het eerste gezicht geen resultaat te zien is blijkt dit vaak al wel het geval. Het is zaak om hierbij te kijken naar de niet traditionele parameters zoals bijvoorbeeld het voorkomen van specifieke mossen.

Conclusie

De door de Vereniging Natuurmonumenten ingezette beheerstrategieën voor bos moeten lei-

den tot een Nagenoeg of Half-natuurlijk Landschap. Het natuurlijke proces is hierbij het doel. De bossen dienen om deze reden te bestaan uit inheemse boomsoorten. Op dit moment bestaan nog niet alle bossen (geheel) uit inheemse soorten. Daarom wordt er een omvormingsbeheer gevoerd. Het is de werkwijze is om met een zo mogelijk eenmalige ingreep het aandeel niet inheemse soorten te elimineren en een bepaalde hoeveelheid dood hout te creëren. Een bos dat zich na een eventueel omvormingsbeheer zelf (tot in eeuwigheid) in stand houdt voldoet binnen de visie van de Vereniging Natuurmonumenten aan het criterium 'duurzaam bos'. Het financiële en bedrijfseconomische aspect hebben binnen die visie geen invloed op het beheer en eventuele beheersbeslissingen. Het enige product dat het bos hoeft te leveren is natuur.

Hans van den Bos, Staatsbosbeheer

Staatsbosbeheer en Pro Silva

Mij is gevraagd te beschrijven wat de invloed is van Pro Silva op het bosbeheer van Staatsbosbeheer. Die vraag is gemakkelijker gesteld dan beantwoord. Ik zou me er gemakkelijk van af kunnen maken door te beweren dat die invloed zeer groot is. Met een dergelijke positieve uitspraak maak je ook de meeste vrienden - vooral bij een lustrum. De werkelijkheid ligt echter genuanceerder.

Zolang als ik bij Staatsbosbeheer werk - zo'n 14 jaar - constateer ik

dat er in het bosbeheer van deze organisatie serieus gewerkt wordt aan een kleinschaliger en meer ecologisch verantwoord bosbeheer en aan een integratie van functies: vooral die van houtteelt en natuur. Dit vond en vindt zijn weerslag in het beheerbeleid, in beheerdoelen van de bossen en niet in de laatste plaats in vorming en opleiding van vooral het uitvoerende personeel. Het resultaat is een vorm van bosbeheer die - heb ik later ontdekt - aanzienlijke parallellen vertoont met wat sommigen 'Pro Silva-beheer' noemen. Er is niet één factor te benoemen die dit proces alleen in gang heeft gezet. De volgende factoren hebben in elk

geval een rol gespeeld: het Meerjarenplan Bosbouw (1996), de stormen in de jaren zeventig en tachtig, de kritiek van en de discussie met de Stichting Kritisch Bosbeheer, de toenemende interesse in ecologische processen onder de bosbouwers en niet te vergeten de integratie van de dienstvakken bosbouw en natuurbehoud in onze organisatie. Vooral dat laatste is van grote invloed geweest en is dat trouwens nog steeds. Want niet alleen leiden de voortdurende interacties en discussies tussen 'bosbouwers' en 'biologen' tot een andere wijze van denken en tot andere beslissingen, ook is er geen bosbeheerder meer die het

zich kan permitteren puur houtteeltkundig te denken en te handelen; daarvoor is zijn takenpakket en vakgebied te breed geworden.

Voor alle duidelijkheid: slechts ca 45 % van het beheerareaal van Staatsbosbeheer bestaat uit bos (90.000 ha); van dat bos wordt 1/3 deel beheerd als natuurbos (dus zonder productiefunctie), de rest is multifunctioneel bos. Hier worden de verschillende functies geïntegreerd toegepast. Monofunctioneel bos, met alleen houtproductie, kennen we niet (meer) bij Staatsbosbeheer. Ik vermeld deze cijfers om te benadrukken dat - anders dan de naam Staatsbosbeheer doet vermoeden - het totale werkveld aanzienlijk breder is dan bosbeheer en al helemaal veel breder dan de functie houtproductie. Misschien kunt u zich nu ook voorstellen dat discussies over bos en bosbeheer - bijvoorbeeld over de rol van dood hout of meer recent, vellingen in het zomerhalfjaar - intern minstens zo heftig gevoerd kunnen worden als buiten onze organisatie.

En hoe zit het nu met de invloed van Pro Silva? Tja, ook al moet ik constateren dat het beheerbeleid van Staatsbosbeheer voor het multifunctioneel bos veel overeenkomsten vertoont met de uitgangspunten van Pro Silva zoals

die momenteel gelden, van directe beïnvloeding zou ik niet durven spreken. Vooral niet omdat de aandacht voor natuur en recreatie bij Pro Silva - anders dan bij Staatsbosbeheer - pas van zeer recente datum is. Pro Silva heeft wél wat invloed op het feitelijke bosbeheer van onze organisatie: de Pro Silva excursies spelen ook voor onze medewerkers een rol bij overdracht van kennis, vaardigheden en ervaring. Al moet ik hierbij wel opmerken dat de deelname vanuit de groep van ons uitvoerend personeel gering is. Wellicht heeft dat ook iets te maken met het lage praktische gehalte en de vaak wel erg vrijblijvende discussies tijdens de excursies. Zeker nu de Staatsbosbeheerders meer vertrouwd raken met hun interne bedrijfssturinginstrument - waarbij gestuurd wordt op resultaat, met concrete en meetbare doelen voor zowel houtproductie, natuur als recreatie - doet de Pro Silva benadering wat oppervlakkig aan.

Heeft Pro Silva vanuit het gezichtspunt van Staatsbosbeheer haar taak volbracht? Nee, geenszins. Vooral de activiteiten waarbij in het bos kennis wordt uitgewisseld en ervaringen worden gedeeld, blijven van belang. Vooral als Pro Silva hierbij meer dan voorheen de interesse zou

kunnen wekken van in de praktijk actieve bosbeheerders. En daarmee bedoel ik dus niet stafmedewerkers, beleidsambtenaren, studenten, managers of adviseurs - de categorieën die nu veelal de excursies bevolken - maar wel opzichters en boswachters. Misschien moeten er voor hen wel speciale bijeenkomsten georganiseerd worden om zo beter te kunnen inspelen op hun specifieke interesse, die zeer praktijkgericht is. Hier zie ik mede een rol voor Pro Silva. Want de eerlijkheid gebied me te zeggen dat het beheerbeleid van Staatsbosbeheer er op papier weliswaar mooi uitziet, maar dat de praktische uitwerking daarvan buiten in het bos maar al te vaak wat naijft. We zien dus vaak nog niet wat we graag zouden willen zien. En dat heeft niet alleen te maken met de geringe leeftijd van het bos, of van de traagheid van bosecologische processen, maar vooral met het conservatisme van vele lokale beheerders en van de onvoldoende alertheid van hun chefs. In de praktijk blijkt het niet eenvoudig ingesleten patronen te veranderen. Juist hier kan kennisuitwisseling rond goede voorbeelden, tussen vakgenoten die op verschillende plekken en bij verschillende organisaties werkzaam zijn en daardoor verschillende ervaringen hebben, heel nuttig zijn.